

Rechtspraak

Grondwettelijk Hof

28 november 2007

Voorzitter: de h. Melchior

Rapporteurs: de hh. Martens en Lavrysen

Advocaten: mrs. Poncelet loco Tordeur en Tasset

1. Grondwet – Gelijkheid en niet-discriminatie – Met inkomstenbelastingen gelijkgestelde belastingen – Verkeersbelasting – Vrijstelling – Gehandicapte –
2. Met inkomstenbelastingen gelijkgestelde belastingen – Verkeersbelasting – Vrijstelling – Gehandicapte

1. en 2. Art. 5, § 1, 3°, van het Wetboek van de met de inkomstenbelastingen gelijkgestelde belastingen schendt art. 10 en 11 van de Grondwet, in zoverre het niet zou toestaan dat de vrijstelling van de verkeersbelasting wordt toegekend aan een gebrekkige of een grootoorlogsinvalidie die niet in staat is zelf het voertuig te besturen dat op zijn naam is ingeschreven en bestemd is voor zijn persoonlijke verplaatsingen, en die dat voertuig toevertrouwt aan een derde die daarvan gebruikmaakt buiten zijn aanwezigheid, maar in de mate waarin dat gebruik wordt verantwoord door de onmogelijkheid van de betrokkene om zelf persoonlijk gebruik te maken van het voertuig ten bate van zichzelf.

Arrest nr. 148/2007

Volledige weergave: zie www.rwe.be

Hof van Cassatie

2e Kamer – 20 september 2005

Voorzitter: de h. Forrier

Rapporteur: de h. Debruyne

Openbaar ministerie: de h. De Swaef

Advocaat: mr. Geinger

Valsheid in geschriften – Geschrift – Aangifte van schadegeval bij verzekeringsmaatschappij

De aangifte van een schadegeval kan in het maatschappelijk verkeer als bewijs gelden van rechtshandelingen of van rechtsfeiten die ze vaststelt en kan van aard zijn nadeel te berokkenen. Derhalve is dit een beschermd

geschrift dat onder de toepassing valt van art. 193 en 196 Sw. betreffende valsheid in geschriften. Het feit dat de verzekeringsmaatschappij deze aangifte kan controleren, doet hieraan niet af.

E. t/ G. en L.

Volledige weergave: zie www.rwe.be

Hof van Cassatie

1e Kamer – 27 april 2006

Voorzitter: de h. Verougstraete

Rapporteur: de h. Dirix

Openbaar ministerie: de h. Dubrulle

Advocaten: mrs. Geinger en De Gryse

Retentierecht – a) Vereiste samenhang tussen de teruggehouden zaak en de schuldvordering – Continuïteit in handelstransacties en overeenstemming met economische realiteit – b) Conventionele uitbreiding – Tegenwerpbaarheid aan eigenaar van de zaak – Voorwaarde – Goede trouw van de retentor – Begrip

a) Het retentierecht verleent aan de schuldeiser het recht om een zaak die hem door zijn schuldenaar werd overhandigd, te behouden zolang zijn schuldvordering niet is voldaan.

Wanneer een goederenbehandelaar in de haven een retentierecht bedingt op alle zaken van de opdrachtgever tot zekerheid van alle schulden van de opdrachtgever, kan de feitenrechter oordelen dat de vereiste samenhang tussen de teruggehouden zaken en de schuldvordering aanwezig is op grond van het motief dat dit beantwoordt aan de noodzaak van continuïteit in de transacties en dat zulks niet fictief is en aansluit bij de economische realiteit.

b) Wanneer de bedinger van een retentierecht op een roerende zaak deze zaak ontvangt van een niet-eigenaar, is het retentierecht tegenwerpbaar aan de eigenaar van de teruggehouden zaak indien de retentor te goeder trouw was bij de inontvangstname van de zaak. De schuldeiser is te goeder trouw wanneer hij bij de inontvangstname van de zaak mocht aannemen dat de wederpartij eigenaar was van de zaak of althans bevoegd was om betreffende die zaak overeenkomsten te sluiten die

aanleiding kunnen geven tot de uitoefening van het retentierecht op deze zaak.

De tegenwerpelijheid van het retentierecht aan een derde heeft niet tot gevolg dat deze derde schuldenaar wordt van de schuldvorderingen die voortvloeien uit de overeenkomst gesloten tussen de retentor en diens schuldenaar.

NV naar Frans recht A.P. t/ NV R.N.

I. Rechtspleging voor het Hof

Het cassatieberoep is gericht tegen een arrest, op 15 maart 2004 gewezen door het Hof van Beroep te Antwerpen.

...

III. Beslissing van het Hof

Beoordeling

Eerste onderdeel

1. De appelrechters oordelen dat er geen betwisting bestaat dat verweerster over een opeisbare vordering beschikt op de BVBA S., dat er tussen de schuldvordering en de teruggehouden zaak een verband dient te bestaan en dat tussen partijen «de discussie vooral (speelt) in verband met dit laatste aspect».

2. Het onderdeel gaat ervan uit dat de appelrechters oordelen dat er geen discussie bestond over het feit dat er een verband bestaat tussen de schuldvordering waarover de verweerster beschikt en de teruggehouden zaak en dat hun oordeel hieromtrent tegenstrijdig is.

3. Het onderdeel berust in zoverre op een verkeerde lezing van het arrest en mist mitsdien feitelijke grondslag.

4. Het retentierecht verleent aan de schuldeiser het recht om een zaak die hem door zijn schuldenaar werd overhandigd te behouden, zolang zijn schuldvordering niet is voldaan. Dit retentierecht vereist een samenhang tussen de teruggehouden goederen en de schuldvordering waarvan de betaling wordt geëist. De feitenrechter oordeelt op onaantastbare wijze over het bestaan van dit verband.

5. De appelrechters stellen vast dat:

- een partij staalbobijnen door de eiseres onder eigendomsvoorbehoud was verkocht aan de BVBA S.;
- de goederen door de BVBA S. werden opgeslagen in de magazijnen van de verweerster, goederenbehandelaar in de haven van Antwerpen;
- tussen de BVBA S. en de verweerster regelmatige handelsbetrekkingen bestaan;

– de verweerster op de BVBA S. een schuldvordering heeft voor de stockeringskosten van zowel de partij staalbobijnen als voorheen behandelde goederen;

– de BVBA S. failliet werd verklaard;

– de verweerster haar retentierecht uitoefent op de goederen van de eiseres voor het totale bedrag van de schuldvordering op de BVBA S.;

– niet betwist wordt dat de verweerster te goeder trouw was;

– in de overeenkomst tussen de verweerster en de BVBA S. is bedongen (artikel 4) dat de verweerster over een retentierecht beschikt op al de goederen overhandigd door de opdrachtgever «tot algehele, contante betaling van alle ons verschuldigde bedragen, zonder dat deze rechtstreeks betrekking moeten hebben op de ingehouden goederen».

6. De appelrechters oordelen dat het retentierecht van de verweerster als goederenbehandelaar in de haven beantwoordt aan de noodzaak van continuïteit in de transacties en dat zulks «niet fictief is en (aan)-sluit bij de economische realiteit».

7. Op grond van deze vaststellingen en die beoordeling verantwoordt de appelrechters naar recht hun beslissing dat de verweerster haar retentierecht kan uitoefenen voor de volledige schuldvordering die zij op de BVBA S. heeft.

8. Het onderdeel kan in zoverre niet worden aangenomen.

Tweede onderdeel

9. Gelet op het antwoord op het eerste onderdeel, kan het onderdeel, in zoverre het ervan uitgaat dat de appelrechters niet wettig hebben kunnen besluiten tot een retentierecht tussen de teruggehouden goederen en de totaliteit van de schuldvordering van de verweerster op de BVBA S., niet worden aangenomen.

10. Het retentierecht verleent aan de schuldeiser het recht om een zaak die hem door zijn schuldenaar werd overhandigd, te behouden zolang zijn schuldvordering niet is voldaan. Dit retentierecht is, met betrekking tot roerende lichamelijke zaken, ook tegenwerpelijk aan de eigenaar van de teruggehouden goederen die niet de schuldenaar is, op voorwaarde van de goede trouw van de schuldeiser.

11. De schuldeiser is te goeder trouw wanneer hij bij de inontvangstname van de goederen mocht aannemen dat zijn schuldenaar de eigenaar van de goederen was of althans bevoegd was om ter zake van die goederen overeenkomsten te sluiten die aanleiding kunnen geven tot de uitoefening van het retentierecht op deze goederen.

12. De tegenwerpelijheid van het retentierecht aan een derde heeft niet tot gevolg dat deze derde schuldenaar wordt van de schuldvorderingen die voort-

vloeien uit de overeenkomst gesloten tussen de retentor en diens schuldenaar.

13. Het onderdeel, in zoverre het art. 1165 B.W. als geschonden aanwijst, faalt naar recht.

14. De rechtmatige uitoefening van het retentierecht op goederen die niet toebehoren aan de schuldenaar van de retentor levert geen schending op van art. 544 B.W., noch van art. 1 van het Eerste Aanvullend Protocol van 20 maart 1952 bij het E.V.R.M.

15. Het onderdeel, dat uitgaat van andere rechtsopvattingen, faalt naar recht.

NOOT – Het conventioneel uitgebreid retentierecht en de tegenwerpbaarheid ervan aan de eigenaar van de in bewaring gegeven zaak

1. Het Hof van Cassatie heeft op relatief korte termijn een derde maal geoordeeld over de kwestie onder welke voorwaarden een partij die in het bezit is van een roerende zaak, ontvangen van een wederpartij die haar schuldenaar is, maar geen eigendom van die wederpartij, op die zaak desondanks een zekerheidsrecht verkrijgt – tot zekerheid van haar schuldvordering op die wederpartij – dat tevens tegenwerpbaar is aan de eigenaar van de zaak. Anders gezegd: het betreft hier een derde arrest over de bescherming van de verkrijger te goeder trouw van een zekerheidsrecht op een roerende zaak. In het arrest van 21 februari 2003 ging het om een commissionair die zich op het wettelijk zekerheidsrecht (voorrecht) van de commissionair beriep (Cass. 21 maart 2003, *R.W.* 2004-2005, 1174); in het arrest van 12 februari 2004 ging het om een kredietverlener die zich op een conventioneel vuistpandrecht beriep (Cass. 12 februari 2004, *R.W.* 2004-2005, 1179, met noot M.E. Storme); in het hier geannoteerde arrest ten slotte gaat het om een goederenbehandelaar (een natie) die zich beroept op een zogenaamd conventioneel uitgebreid retentierecht.

Meer bepaald had de goederenbehandelaar als zekerheidsrecht bedongen «het recht om in toepassing van art. 1948 B.W. de afgifte te weigeren van de goederen welke ons worden toevertrouwd, of welke door ons worden behandeld of vervoerd worden, tot gehele, contante betaling van alle ons verschuldigde bedragen, zonder dat deze rechtstreeks betrekking moeten hebben op de ingehouden goederen». De betwiste goederen betroffen staalbobijnen, waarvan bij faillissement van de opdrachtgever bleek dat ze nooit diens eigendom waren geworden, maar nog steeds eigendom van de staalleverancier van die opdrachtgever (eiser in cassatie). De leverancier van de goederen was bereid in ruil voor de vrijgave van zijn staalbobijnen aan de goederenbehandelaar de kosten te betalen die rechtstreeks op die bobijnen betrekking hadden, maar aanvaardde niet dat de goederenbehandelaar zijn bo-

bijnen inhield tot ook de andere schulden van de opdrachtgever jegens de natie zouden zijn betaald.

Vooraleer het arrest zich hierover uitspreekt in het tweede onderdeel van het middel, komt in het eerste onderdeel van het middel nog een andere vraag aan bod. Deze betreft de werking van het retentierecht tot zekerheid van een andere schuldvordering dan de kosten die op die specifieke zaak betrekking hebben. We bespreken eerst die vraag vooraleer in te gaan op de tweede vraag, die de tegenwerpbaarheid ervan aan de eigenaar van de zaak betreft.

Eerste vraag: conventionele verruiming van het retentierecht

2. De jongste jaren is er al redelijk wat inkt gevloeid over de kwestie of het retentierecht conventioneel kan worden verruimd, d.w.z. kan worden aangewend tot zekerheid van andere schuld(vordering)en dan de schuldvordering tot betaling van de zaak of de schuldvordering die in nauw juridisch of materieel verband staat met de zaak. In het arrest wordt in wezen beslist dat de vraag van de samenhang een vraag is die tot de onaantastbare bevoegdheid van de bodemrechter behoort. Nochtans lijkt het me dat er hier wel degelijk een rechtsvraag is, nl. de vraag of de samenhang tussen zaak en schuldvordering die vereist is voor de zakelijke werking van het retentierecht louter conventioneel kan zijn dan wel of er inderdaad een «materieel» verband moet zijn tussen beide. Het bestreden arrest had hierover een standpunt ingenomen, nl. dat het voldoende is dat het verband «niet fictief is en (aan)sluit bij de economische realiteit», waardoor het een tussenpositie inneemt tussen de stelling dat het verband zuiver conventioneel («fictief») kan zijn en de stelling dat het verband materieel moet zijn. Het Hof van Cassatie heeft die vraag ontweken, en dat is jammer omdat ze niet alleen relevant is voor deze kwestie, maar ook voor de tweede vraag, die verder besproken wordt.

Meer bepaald weten we nu niet of het voor die economische-realiteit-samenhang ook vereist is dat hij bedongen is, dan wel of ook bij afwezigheid van enig beding de samenhang zo ruim kan worden begrepen dat goederen mogen worden teruggehouden voor kosten die betrekking hebben op andere goederen, mits de verschillende transacties op een of andere manier een economische eenheid vormen. Bovendien rijst nog de vraag wat de uitdrukking «economische realiteit» wel moge betekenen; wanneer juristen het woord economisch gebruiken als juridisch criterium, is een zeker wantrouwen namelijk op zijn plaats. Meestal gaat het dan om een aangelegenheid waarvan de juridische analyse nog niet scherp is gesteld en die dan maar bij gebrek aan beter met het woord «economisch» in het

midden wordt gelaten. Dat kan voor een tussentijd aanvaardbaar zijn, als teken van een zekere verschuiving of verfijning in het recht, maar kan niet het eindpunt van de analyse zijn.

3. Bovendien berust de vraag in die gevallen waarin de uitbreiding van het retentierecht uitdrukkelijk is overeengekomen, op een misverstand. Om dit te adstrueren, moeten we even terug naar de basisgegevens betreffende het retentierecht.

Daartoe moeten we in de eerste plaats goed onderscheiden tussen de twee traditioneel erkende soorten retentierecht, ook omdat de vraag van de conventionele uitbreiding in beide gevallen enigszins anders ligt:

a) het retentierecht dat door een vervreemder (in het bijzonder een verkoper) wordt (voor)behouden bij de vervreemding van de zaak zolang de vervreemder nog in het feitelijk bezit is van de zaak. Op voorwaarde dat de vervreemder verbintenisrechtelijk over een opschortingsrecht (*exceptio non adimpleti contractus* in enge zin) beschikt, heeft dit recht ook zakelijke werking (tegenwerpelijke aan derden, zoals de schuldeisers en de rechtsopvolgers van de verkrijger); dit zakenrechtelijk aspect wordt traditioneel retentierecht genoemd.

b) het retentierecht in ruimere zin, dat gegrond is op een «objectieve» samenhang tussen de teruggehouden zaak en de verbintenis wegens niet-nakoming waarvan men de afgifte van de zaak opschort (*debitum cum re detenta iunctum*). Dit verband kan ofwel een juridisch verband van wederkerigheid zijn (in andere gevallen dan onder a) – bv. bij wederkerige verbintenissen tot teruggave of ongedaanmaking van prestaties) ofwel een materieel verband, namelijk bij schuld(vordering)en voor kosten die betrekking hebben op de zaak. Ook hier zal men verbintenisrechtelijk van een opschortingsrecht spreken (*exceptio non adimpleti contractus* in ruimere zin) en de term «retentierecht» gebruiken om de zakelijke werking daarvan uit te drukken.

In het eerste geval is het verband tussen de zaak en de verzekerde schuldvordering steeds louter conventioneel: de verzekerde schuldvordering is diegene waarvan betaling bedongen is in ruil voor de levering van de zaak (of zaken). Hiertegen is niets in te brengen, omdat het een zaak is die afkomstig is van de vervreemder, en waarvan hij de eigendom maar heeft laten overgaan met voorbehoud van precies zijn opschortings- en retentierecht, en die hij kan terugkrijgen door de overeenkomst te ontbinden. De zaak is slechts onder die voorwaarden in het vermogen van de verkrijger terechtgekomen, en zijn schuldeisers kunnen dan ook niet meer rechten op die zaak verkrijgen.

In het tweede geval gaat het in wezen om een schepping van de rechtspraak. Weliswaar waren er daartoe enkele aanknopingspunten in de wet (bv.

art. 1948 B.W. voor kosten tot bewaring van de zaak), maar de rechtsfiguur als zodanig is geen wettelijke rechtsfiguur. Nu is deze rechtsfiguur maar relevant in die gevallen waarin er géén conventioneel pandrecht is verschaft. De rechtspraak heeft aanvaard dat er ondanks de afwezigheid van een conventionele inpandgeving, of althans van een uitdrukkelijk overeengekomen pandrecht, toch soortgelijke gevolgen worden gehecht aan het bezit van de zaak, met dien verstande dat het recht slechts tot zekerheid strekt van schuldvorderingen die in nauw verband staan met de zaak. Net zoals bij een uitdrukkelijke inpandgeving, moet de zaak vatbaar zijn voor beslag, het bezit wettig verkregen zijn (en in beginsel van een beschikkingsbevoegde, waarover meer *infra*) en de opschorting verbintenisrechtelijk geoorloofd zijn. Alleen wordt de verzekerde schuldvordering niet bepaald door de overeenkomst tussen partijen (het pandbeding) als «subjectief verband», maar wel uit de aard van de zaak (het genoemde «objectief verband»).

Deze interpretatie van de grondslagen van het retentierecht sluit ook aan bij het standaard-cassatie-arrest, nl. het Teinturia-arrest (Cass. 7 oktober 1976, *Pas.* 1977, I, 154 met conclusie van advocaat-generaal Krings, *R.W.* 1976-77, 1832; *Arr. Cass.* 1977, 153; *R.C.J.B.* 1979, 5, met noot J.L. Fagnart). Duidelijker dan in het arrest zelf vinden we ze in de conclusie van J.E. Krings, die uiteenzet dat het retentierecht ofwel een toepassing is van de *exceptio non adimpleti contractus* in enge zin, ofwel een impliciet of stilzwijgend pand.

4. Als men inzielt dat het retentierecht erin bestaat om een zekerheidsrecht toe te kennen ondanks het feit dat aan de voorwaarden voor een conventioneel pandrecht niet is voldaan, meer bepaald omdat partijen niet (uitdrukkelijk) overeengekomen zijn dat de zaak tot zekerheid strekt van bepaalde schuldvorderingen van de persoon die de zaak in zijn macht houdt, dan ziet men ook snel in dat de vraag of het retentierecht conventioneel kan worden uitgebreid tot andere schuldvorderingen dan die welke in een objectief verband staat met de zaak, een verkeerde vraag is. Als een schuldeiser en een schuldenaar uitdrukkelijk overeenkomen dat een zaak die de schuldenaar aan de schuldeiser toevertrouwt tot zekerheid zal strekken van contractueel nader bepaalde schuldvorderingen en de schuldeiser in het bezit is gesteld van de zaak, dan is immers omzeggens steeds aan alle vereisten voor een inpandgeving voldaan. Voor de erkenning van een pandrecht kan er dan hooguit in niet-commerciële zaken een probleem van vastheid van datum rijzen.

De vraag of er een samenhang bestaat tussen de teruggehouden goederen en de schuldvordering waarvan de betaling wordt geëist, is dan ook in beginsel niet relevant wanneer partijen uitdrukkelijk overeengekomen zijn dat de goederen die de schuldeiser bezit

mogen worden ingehouden tot zekerheid van betaling van andere schulden dan die welke rechtstreeks op die goederen zelf betrekking hebben. Of wil men gaan beweren dat de retentor niet over een pandrecht beschikt omdat hij zo «dom» is geweest om in de overeenkomst over een retentierecht te spreken in plaats van over een pandrecht? Dat zou pas slechte doctrine zijn.

Nochtans blijft een deel van de rechtsleer en rechtspraak vasthouden aan de idee dat moet worden nagegaan of het verband tussen de teruggehouden zaak en de schuld waarvoor ze teruggehouden wordt al dan niet «fictief» is. Maar of het verband fictief is dan wel aan een of andere zogenaamde economische realiteit zou beantwoorden, is bij het gelden van zo'n beding dus niet relevant (Dit criterium wordt jammer genoeg nog gehanteerd in het overigens knappe artikel van C. Cauffman, «Retentierecht», *NJW* 2005, (686) 688, met verwijzingen. Zo ook werd het retentierecht m.i. ten onrechte om die reden afgewezen in o.m. Kh. Sint-Niklaas 7 september 1954, *R.W.* 1954-55, 184; Rb. Doornik 2 december 1969, *B.R.H.* 1971, 243; Hof Gent 9 maart 1971, *R.W.* 1970-71, 525). Bij een inpandgeving is het verband tussen het pandgoed en de schuld(vorderingen) waarvoor het tot zekerheid strekt immers ook «louter fictief» en moet het aan geen enkele zogenaamde economische realiteit beantwoorden: het bezit en de overeenkomst tussen partijen volstaan (naast de algemene vereisten voor het vestigen van zakelijke rechten, waarvan er één, nl. de beschikkingsbevoegdheid, zo dadelijk bij de tweede vraag ter sprake komt).

We moeten dus terug naar de leer van het *Teinturia*-arrest: in die zaak werd het middel dat betrekking had op het niet aanvaarden van het verruimde retentierecht verworpen, en werd tegelijk het bestreden arrest vernietigd, omdat het niet had nagegaan of het beding geen geldige inpandgeving uitmaakte.

5. Behalve om te ontsnappen aan de vormvereisten in burgerlijke zaken boven 375 euro (vereiste van een akte met vaste datum in art. 2074 B.W.), zie ik ook niet in welk voordeel de schuldeiser erbij kan hebben om het zekerheidsrecht dat hij bedingt niet als pandrecht te kwalificeren. In het hier besproken arrest heeft het Hof van Cassatie alvast op het vlak van het vereiste van beschikkingsbevoegdheid en de verkrijging *a non domino* de cassatierechtspraak inzake de regels voor het retentierecht in beginsel gelijkgeschakeld met die inzake pandrecht (zie verder de bespreking van de tweede vraag), ook al heeft het Hof jammer genoeg nog niet met zoveel woorden gezegd dat het gewoon een pandrecht is.

Zo ook moet de behandeling identiek zijn wanneer de vraag rijst naar de toepassing van art. 17, 3°, Faillissementswet, dat de faillissementscurator het recht

geeft om elk pandrecht aan te vechten dat tijdens de verdachte periode werd gevestigd op een goed van de gefailleerde tot zekerheid van eerder aangegane schulden. Zolang het gaat om een schuld die in materieel verband staat met de teruggehouden zaak, mag het geen verschil maken of die zaak eerst tijdens de verdachte periode in handen kwam van de schuldeiser en of de schuld reeds voordien was aangegaan of niet. Is dat verband er niet, dan kan men niet aanvaarden dat de schuldeiser zou ontsnappen aan de toepassing van art. 17, 3°, Faillissementswet door het recht op de goederen die hij eerst tijdens de verdachte periode in zijn macht krijgt een retentierecht te noemen in plaats van een pandrecht. Wel zal de inpandgeving niet op grond van art. 17, 3°, Faillissementswet kunnen worden aangevochten voor zover het gaat om een pandwisseling of wisselpand, d.w.z. vervanging van pandgoederen door andere goederen van dezelfde aard. In dat geval wordt het pandrecht geacht gewoon door te lopen op de vervangende goederen binnen de grenzen van de kleinste intermediaire hoeveelheid (d.i. de kleinste hoeveelheid van die zaken die continu aanwezig is gebleven) en gaat het niet om een «nieuwe» vestiging van een pandrecht (zie reeds Cass. 12 november 1914, *Pas.* 1915-16, I, 124). Deze leer is dan ook de correcte reden waarom het retentierecht faillissementsbestendig was in de zaak die leidde tot het arrest van het Hof van Beroep van Gent van 4 mei 1961 (*R.W.* 1961-62, 841, met conclusie van advocaat-generaal J. Matthijs; *R.C.J.B.* 1963, 61, met noot P. Van Ommeslaghe), en niet de aanwezigheid van een beding van uitbreiding van het retentierecht. En terwijl in de *Teinturia*-zaak omgekeerd het bestreden arrest het retentierecht had verworpen ondanks een dergelijk beding, werd in cassatie geoordeeld dat de rechter had moeten onderzoeken of er geen geldige inpandgeving was met continuïteit van pandwisseling in de verdachte periode.

6. Het feit dat de retentor in het bezit is van de zaak, is ook de reden waarom de vraag naar de conventionele verruiming van het retentierecht verschilt van de vraag naar de conventionele verruiming van het eigendomsvoorbehoud en veel minder problematisch is dan deze laatste. Men spreekt van een «verruimd eigendomsvoorbehoud» wanneer de verkoper zich de eigendom van de goederen voorbehoudt tot ook andere schulden (bepaalde schulden of alle schulden van de schuldenaar) dan de prijs van die zaak en de accessoria van de prijs zijn betaald (in het Duitse recht erkend als *erweiterter Eigentumsvorbehalt* of *Kontokorrentvorbehalt*, in het Engels als *all-moneys-clause* of *current-account-clause*). Men wil het goed daarbij ook tot zekerheid van andere schulden aanwenden (dit is de zgn. «horizontale» uitbreiding van het eigendomsvoorbehoud, onderscheiden van de zgn. «ver-

«talicale» uitbreiding of verlenging van het eigendomsvoorbehoud in de producten of opbrengst van de zaak of andere surrogaatgoederen) en het eigendomsvoorbehoud laten gelden tot al die schulden betaald zijn. Een dergelijke verruiming is in ons recht tegenwerpbaar voor zover de zaak nog in het bezit is van de verkoper (het retentierecht van de vervreemder, vgl. *supra*); eens dat de zaak in de macht is van de koper gaat het om een stil zekerheidsrecht, en dat mag krachtens art. 108 van de Faillissementswet maar worden aangewend tot zekerheid van de prijs en accessoria daarvan (onder voorbehoud van het geval waarin de koper de koop heeft ontbonden vooraleer een samenloop is ingetreden). Wil men de verkochte zaak ook tot zekerheid van andere schuld(vordering)en aanwenden, dan is daartoe een inpandgeving vereist, en die vereist in beginsel juist dat de zaak buiten de macht is van de pandgever.

Tweede vraag: nogmaals het goede-trouw-vereiste

7. De tweede vraag die in deze zaak rees, betreft de voorwaarden waaronder de schuldeiser die een retentierecht heeft bedongen, dit ook kan tegenwerpen aan personen met een ouder zakelijk recht op de zaak, in het bijzonder de eigenaar van de zaak. Het betreft hier dus de vraag van «derdenbescherming», d.i. bescherming van een derde-verkrijger tegen beschikkingsonbevoegdheid, namelijk de onbevoegdheid van de schuldenaar om de zaak in pand te geven.

Bij verkrijging van eigendom van roerende zaken gelden hiervoor de regels van art. 2279-2280 B.W. die (behoudens onvrijwillig bezitsverlies) de derde-verkrijger beschermen wanneer die in het bezit is van de zaak en te goeder trouw. Deze regeling geldt niet enkel voor de verkrijging van een eigendomsrecht, maar ook voor die van beperkte zakelijke rechten op een roerende zaak, en met name een pandrecht. Dat blijkt uit het reeds vermelde cassatiearrest van 12 februari 2004 (*R.W.* 2004-2005, 1179, met noot M.E. Storme). Ze geldt ook voor het voorrecht van de commissionair, dat immers ook een pandrecht is onder een andere naam (*Cass.* 21 maart 2003, *R.W.* 2004-2005, 1174). En blijkens het hier besproken arrest geldt ze ook voor de verkrijging van een retentierecht, waarvoor het Hof dezelfde criteria hanteert. Dat wijst er opnieuw op dat het hier eigenlijk om een pandrecht gaat. Het is dus alvast een goede zaak dat het besproken arrest de lijn doortrekt.

In de drie arresten wordt als regel gehanteerd dat het zekerheidsrecht aan de eigenaar of oudere gerechtigde kan worden tegengeworpen indien ofwel de wederpartij bevoegd was om op een zodanige wijze over de zaak te beschikken (zodat het als zekerheidsgoed wordt verschaft) ofwel de schuldeiser op het tijdstip waarop

hij de zaak in handen krijgt te goeder trouw is ten aanzien van die beschikkingsbevoegdheid. De schuldeiser wordt dus ook dan beschermd, wanneer hij weet dat de wederpartij geen eigenaar is van de zaak, maar te goeder trouw is ten aanzien van diens beschikkingsbevoegdheid.

8. De concrete waardering van die goede trouw kan niettemin verschillen naargelang de omstandigheden. Zo gaat het er bij een zekerheidsrecht voor de bewaarskosten – zoals *in casu* – inderdaad in beginsel om of de bewaarnemer er te goeder trouw mocht van uitgaan dat de bewaargever bevoegd was om «ter zake van die goederen overeenkomsten te sluiten die aanleiding kunnen geven tot de uitoefening van het retentierecht op deze goederen». Maar het antwoord op de vraag of men die bevoegdheid van de wederpartij mag aannemen, zeker wanneer men weet of moet weten dat de wederpartij geen eigenaar is, moet ook mede afhangen van de schulden waarvoor men precies dat zekerheidsrecht wenst in te roepen. En hier moet m.i. juist wel een onderscheid worden gemaakt tussen de uitoefening van een retentierecht voor kosten die op die zaak zelf betrekking hebben en de uitoefening voor andere schulden krachtens een conventionele verruiming van het recht. Het is één zaak of de bewaarnemer ervan mag uitgaan dat de bewaargever bevoegd is om andermans zaak die hij in detentie heeft in bewaring, behandeling of herstelling te geven en daarmee te onderwerpen aan een retentierecht of pandrecht voor de kosten van de bewaring, behandeling of herstelling van die zaak; maar het is een andere zaak of de bewaarnemer er ook van mag uitgaan dat die bewaargever ook bevoegd zou zijn om andermans zaak die hij in detentie heeft in bewaring, behandeling of herstelling te geven en daarmee te onderwerpen aan een retentierecht of pandrecht voor de kosten van de bewaring, behandeling of herstelling van andere zaken, in het bijzonder zaken van een andere eigenaar. En daar ging het hier precies om: de eigenaar van de staalbobijnen was immers bereid de kosten uit de door de opdrachtgever gesloten bewaargevingsovereenkomst te betalen voor zover ze betrekking hadden op zijn eigen staalbobijnen, maar niet om andere schulden van de opdrachtgever te betalen waarvoor de goederenbehandelaar van de opdrachtgever evenzeer bedongen had dat ze verzekerd werden door een retentierecht op de bobijnen. Welnu, het is helemaal niet zo vanzelfsprekend voor de bewaarnemer om aan te nemen dat een bewaargever daartoe krachtens zijn rechtsverhouding met de eigenaar van de goederen bevoegd is. Zowel het bestreden arrest (Hof Antwerpen 15 maart 2004, *R.W.* 2004-2005, 1354; *NJW* 2005, 703, met het voormelde kritisch artikel van C. Cauffman) als het cassatiearrest gingen over deze vraag nogal licht heen, al moet het laatste natuurlijk zoals altijd worden gezien

in het licht van de formulering van het middel; dat middel betoogde zeer terecht dat «van de debiteur niet mag worden aangenomen dat hij de bevoegdheid had om andermans zaken tot zekerheid aan te wenden voor schuldvorderingen die niet in rechtstreeks verband staan tot die zaak», maar ging er vervolgens jammer genoeg vanuit dat om die reden er nooit sprake kan zijn van de verkrijging te goeder trouw van een veruimd retentierecht. Dat gaf het Hof van Cassatie de mogelijkheid het onderdeel te verwerpen, omdat het uitgang van een verkeerde rechtsopvatting (zoals bekend een argument waarmee het Hof zich ook in andere zaken wel eens te gemakkelijk van een vraag afmaakt). Correcter was m.i. dan ook de beslissing in een arrest van het Hof van Beroep te Antwerpen van 18 november 2002 (*DAOR* 2002/63, p. 290) waarin de tegenwerpbaarheid van het retentierecht van een goederenbewerker verworpen werd omdat de teruggehouden goederen zelf niet bewerkt waren.

In een soortgelijke zaak als de hier besproken zaak kwam de Hoge Raad der Nederlanden dan ook tot een andere, verfijndere conclusie. Het betreft het arrest van 5 maart 2004 inzake *VGC Storage & Transport t/ GE Seaco Services Ltd.* (*RvdW* 2004, 44, met conclusie van procureur-generaal A. Hartkamp). Containers van o.a. Seaco waren door de huurder ervan, Norasia, in bewaring en herstelling gegeven aan VGC. Aanvaard werd dat VGC op de containers van Seaco een retentierecht had voor kosten gemaakt aan die containers, maar niet voor kosten gemaakt aan andere containers die eveneens door Norasia in het raam van dezelfde overeenkomst in bewaring of herstelling waren gegeven. De Hoge Raad oordeelt dat «van degene die zaken van anderen, ter bewaring of reparatie, onder zich krijgt mag worden verwacht dat hij ermee rekening houdt dat deze zaken aan anderen dan zijn contractuele wederpartij kunnen toebehoren en dat hij met het oog op die mogelijkheid een deugdelijke registratie bijhoudt van de per zaak verrichte werkzaamheden». Vgl. voor Frankrijk: Simler en Delebecque, *Droit civil. Les sûretés. La publicité foncière*, Parijs, Dalloz, 2004, p. 491-492, nr. 586.

Met andere woorden: dat een conventionele verruiming van het retentierecht, die eigenlijk een in-pandgeving inhoudt, tegenwerpbaar is aan de boedel bij faillissement, is perfect aanvaardbaar – de schuldeisers in de boedel hebben er zich in ons recht bij neer te leggen dat roerende zaken in pand kunnen worden gegeven voor schulden die niets met die zaak zelf te maken hebben –; die verruiming ook tegenwerpbaar achten aan de eigenaar van het goed door het onderscheid niet te maken tussen het gewone retentierecht en het zogenaamd veruimde retentierecht, is niet wenselijk. Wanneer de goederenbehandelaar weet of moest weten dat de wederpartij niet de eigenaar is van de goederen, is het compleet ongeloofwaardig om te

beweren dat men ervan mocht uitgaan dat de wederpartij krachtens haar overeenkomst met de eigenaar bevoegd was om die goederen te gebruiken tot zekerheid van andere schulden dan die welke op die goederen zelf betrekking hebben.

De mantra van de «economische realiteit» verandert daar niets aan. Het kan zijn dat het voor de goederenbehandelaar goedkoper is om zich niet bezig te houden met de vraag wie eigenaar is van welke goederen. Enkel kan hij dan niet verwachten dat hij die goederen mag terughouden tot zekerheid van andere schulden dan die welke in nauw verband staan met die goederen. Man kan terecht van oordeel zijn dat goederenbehandelaars geen grondiger onderzoek moeten verrichten naar de bevoegdheid van hun wederpartij, omdat dit globaal genomen een onverantwoorde kost zou zijn, daar de wederpartij meestal wel bevoegd is om de goederen op die wijze toe te vertrouwen aan de behandelaar; enkel moet het risico dat die wederpartij in een enkel geval niet bevoegd is, dan ook gelegd worden op de partij die die besparing realiseert en niet op de eigenaar van die goederen.

Matthias E. Storme
Buitengewoon hoogleraar KU Leuven en
Universiteit Antwerpen
Advocaat

Hof van Cassatie 2e Kamer – 15 november 2006

Voorzitter: de h. Fischer
Rapporteur: de h. de Codt
Openbaar ministerie: de h. Genicot
Advocaat: mr. T'Kint

Drankslijterij – Openingsbelasting – Voor het publiek toegankelijke plaats – Onderscheid met eigenlijke private kringen

Door te oordelen dat een kantine hoofdzakelijk dient om de dorst te lessen van de deelnemers aan de voetbalwedstrijden, waarbij ieder van de leden van de vereniging zijn drank aan inkooprijds betaalt, stelt de rechter haar gelijk aan een voor het publiek toegankelijke ruimte en de verantwoordelijke aan een slijter.

Art. 17, § 2, van art. 17 van het K.B. van 3 april 1953 tot samenordering van de wetbepalingen inzake de slijterijen van gegiste dranken sluit de heffing uit van de eigenlijke private kringen, d.w.z. die waarvan de toegang gereguleerd is en die niet uitsluitend of hoofdzakelijk opgericht zijn noch bezocht worden om sterke of gegiste dranken te gebruiken.